

PREZES
URZĘDU OCHRONY
KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
TOMASZ CHRÓSTNY

Warszawa, 22.04.2020 r.

RPZ.025.1.2020

**Stanowisko Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów
w sprawie skutków zawierania aneksów dotyczących odroczenia płatności rat
kredytów i pożyczek bankowych (tzw. wakacje kredytowe)**

W związku z panującą pandemią koronawirusa Covid-19 oraz ogłoszonym stanem epidemii instytucje udzielające kredytów i pożyczek konsumenckich oraz hipotecznych¹, w szczególności banki, umożliwiają konsumentom czasowe odroczenie płatności rat zaciągniętych pożyczek i kredytów. Z napływających do Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: Prezes Urzędu) sygnałów z rynku wynika, że niektóre instytucje finansowe mogą wykorzystywać trudne położenie kredytobiorców i w związku ze składaniem przez nich wniosków o odroczenie terminu spłaty kredytów wprowadzają do dokumentów, które muszą zaakceptować kredytobiorcy², postanowienia mogące w przyszłości skomplikować sytuację prawną konsumentów w zakresie dochodzenia roszczeń wynikających z umowy kredytowej. Z uwagi na konieczność ochrony interesów konsumentów, a szczególnie tych, którzy borykają się z negatywnymi konsekwencjami pandemii, kluczowe, w ocenie Prezesa Urzędu, jest niezwłoczne odniesienie się do tego rodzaju zachowań i przeanalizowanie prawnych skutków zawarcia aneksów dotyczących tzw. wakacji kredytowych.

I. Wpływ aneksów dotyczących tzw. „wakacji kredytowych” na możliwość kwestionowania postanowień umów kredytów i pożyczek

Opisane we wstępie zagadnienie dotyczy w szczególności konsumentów, którzy posiadają umowy kredytowe indeksowane albo denominowane (dalej łącznie: waloryzowane) do walut obcych, w tym m.in. do franka szwajcarskiego. Zawarte w tego rodzaju umowach postanowienia dotyczące ustalania wysokości zobowiązania czy też wysokości aktualnej

---

¹ W dalszej części stanowiska, przez kredyty i umowy kredytowe należy rozumieć zarówno kredyty i pożyczki konsumenckie, jak i kredyty i pożyczki hipoteczne (w tym również waloryzowane do waluty obcej).

² Wzorów wniosków oraz aneksów.

raty kredytu są dziś powszechnie oceniane jako niedozwolone³. Sądy krajowe odnosząc się do aktualnego orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej⁴ (dalej: TSUE) niejednokrotnie uznawały tego rodzaju umowy za nieważne z mocy prawa.

Mając powyższe na względzie, zaniepokojenie Prezesa Urzędu wzbudzą napływające z rynku sygnały wskazujące, że banki obsługujące tego rodzaju kredyty - przy okazji proponowania konsumentom odroczenia płatności poszczególnych rat kredytów w związku z panującym w kraju stanem epidemii - podejmują działania, które mogą świadczyć o zamiarze utrudnienia konsumentom w przyszłości wyciągania skutków z abuzywnych postanowień odnoszących się do waloryzacji salda oraz rat kredytów znajdujących się w umowach kredytowych. Istnieje zatem potrzeba wyjaśnienia wpływu aneksów dotyczących tzw. „wakacji kredytowych” na możliwość kwestionowania niedozwolonych klauzul waloryzacyjnych zawartych w aktualnie wykonywanych umowach kredytowych.

W tym kontekście w pierwszej kolejności podkreślić należy, że zarówno samo złożenie wniosku, jak i podpisanie aneksu mającego na celu umożliwienie kredytobiorcom odroczenie spłaty ciążącego na nich zobowiązania nie mogą być w żadnym razie uznane za wyraz akceptacji konsumentów dla zawartych w umowie kredytu lub pożyczki niedozwolonych postanowień umownych⁵. Z dotychczasowego orzecznictwa TSUE wynika bowiem, że:

- sąd krajowy jest zobowiązany z urzędu do zbadania nieuczciwego charakteru warunku umownego, jeżeli dysponuje niezbędnymi w tym celu informacjami co do okoliczności prawnych i faktycznych. W przypadku gdy sąd krajowy uzna dany warunek umowy za nieuczciwy - nie stosuje go, chyba że sprzeciwi się temu konsument⁶;

- oceny nieuczciwego charakteru warunku umownego należy dokonywać w odniesieniu do momentu zawarcia danej umowy z uwzględnieniem wszystkich okoliczności, o których przedsiębiorca mógł wiedzieć przy zawieraniu umowy i które mogły wpływać na jej późniejsze wykonanie⁷, kompetencje sądu krajowego, który stwierdza istnienie nieuczciwego warunku w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 93/13, nie mogą zależeć od faktycznego stosowania lub niestosowania tego warunku⁸;

- sąd krajowy, który stwierdza nieuczciwy charakter warunku umownego, ma obowiązek, po pierwsze, wyciągnięcia wszystkich konsekwencji wynikających na podstawie prawa krajowego z takiego stwierdzenia bez oczekiwania na wniosek konsumenta w tym zakresie w celu zapewnienia, iż konsument nie będzie związany takim warunkiem, oraz po drugie,

---

³ Por. Stanowisko prezesa UOKiK dotyczące klauzul waloryzacyjnych zamieszczanych w umowach bankowych – dostęp: <https://finanse.uokik.gov.pl/chf/stanowisko-prezesa-uokik-dotyczace-klauzul-waloryzacyjnych-zamieszczanych-w-umowach-bankowych/>

⁴ Wyrok Trybunału z dnia 3 października 2019 r., Kamil Dziubak i Justyna Dziubak przeciwko Raiffeisen Bank International AG, C-260/18.

⁵ Zob. wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 9 maja 2019 r., I CSK 242/18, Legalis.

⁶ Wyrok Trybunału z dnia 4 czerwca 2009 r., Pannon GSM Zrt przeciwko Erzsébet Sustikné Győrfi, C-243/08.

⁷ Wyrok Trybunału z dnia 20 września 2017 r., Ruxandra Paula Ruxandra Paula Andriuc i in. przeciwko Banca Românească SA, C-186/16.

⁸ Wyrok Trybunału z dnia 26 stycznia 2017 r., Banco Primus SA przeciwko Jesúsowi Gutiérrezowi Garcii, C-602/13

oceny co do zasady na podstawie obiektywnych kryteriów, czy dana umowa może dalej istnieć bez takiego warunku⁹;

- sądy krajowe są zobowiązane wyłącznie do zaniechania stosowania nieuczciwego warunku umownego, aby nie wywierał on obligatoryjnych skutków wobec konsumenta, przy czym nie są one uprawnione do zmiany jego treści. Umowa ta powinna bowiem w zasadzie nadal obowiązywać, bez jakiegokolwiek zmiany innej niż wynikająca z uchylecia nieuczciwych warunków, o ile takie dalsze obowiązywanie umowy jest prawnie możliwe zgodnie z zasadami prawa wewnętrznego¹⁰.

- warunek umowny uznany za nieuczciwy należy co do zasady uznać za nigdy nieistniejący, tak by nie wywoływał on skutków wobec konsumenta. W związku z tym sądowe stwierdzenie nieuczciwego charakteru takiego warunku powinno mieć co do zasady skutek w postaci przywrócenia sytuacji prawnej i faktycznej konsumenta, w jakiej znajdowałby się on w braku rzeczonego warunku. Z powyższego wynika, że obowiązek wyłączenia przez sąd krajowy nieuczciwego warunku umownego nakazującego zapłatę kwot, które okazują się nienależne, wiąże się co do zasady z odpowiednim skutkiem restytucyjnym dotyczącym tych kwot. W istocie bowiem brak takiego skutku restytucyjnego jest w stanie podważyć skutek zniechęcający, jaki art. 6 ust. 1 dyrektywy 93/13¹¹ w związku z art. 7 ust. 1 tej dyrektywy zamierzał powiązać ze stwierdzeniem nieuczciwego charakteru warunków znajdujących się w umowach zawieranych z konsumentami przez przedsiębiorcę¹².

Jak wynika z przytoczonego wyżej orzecznictwa sąd krajowy zobligowany jest zbadać z urzędu ewentualny nieuczciwy charakter warunków umowy, a w przypadku stwierdzenia takiego charakteru ma obowiązek wyciągnąć wszelkie konsekwencje takiego stanu rzeczy. W szczególności zadaniem sądu jest weryfikacja, czy bez nieuczciwych warunków zawarta umowa może nadal obowiązywać. Powyższe oznacza, że w przypadku gdy nie jest możliwe wykonywanie umowy po usunięciu z niej nieuczciwego warunku, sąd powinien stwierdzić, że umowa jest nieważna. Orzecznictwo TSUE przewiduje natomiast dwa wyjątki od tej zasady:

- konsument sprzeciwia się eliminacji nieuczciwego warunku, a więc domaga się jego zastosowania;
- konsument sprzeciwia się upadkowi umowy, oceniając że takie konsekwencje są dla niego szczególnie niekorzystne.

W pierwszym z przytoczonych przypadków sąd może zaniechać eliminacji nieuczciwego warunku, natomiast w przypadku gdyby upadek umowy był dla konsumenta szczególnie niekorzystny, sąd może zastąpić nieuczciwy warunek przepisem dyspozytywnym prawa krajowego, o ile taki przepis istnieje, a konsument wyrazi zgodę na zastosowanie takiego przepisu.

Od zasady wyciągnięcia wszystkich konsekwencji nieuczciwego charakteru warunków umowy orzecznictwo TSUE nie przewiduje wyjątku polegającego na uznaniu, że skoro

⁹ Wyrok Trybunału z dnia 30 maja 2013 r., Erika Jörös przeciwko Aegon Magyarország Hitel Zrt., C-397/11.

¹⁰ Wyrok Trybunału z dnia 14 czerwca 2012 r., Banco Español de Crédito, SA przeciwko Joaquínowi Calderónowi Caminie, Sprawa C-618/10.

¹¹ Dyrektywa Rady 93/13/EWG z dnia 5 kwietnia 1993 r. w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich (Dz.Urz.U.E.L Nr 95, str. 29).

¹² Wytok Trybunał z dnia 21 grudnia 2016 r., w sprawach połączonych C-154/15, C-307/15 i C-308/15.

konsument zawarł aneks do umowy, to tym samym dokonał konwalidacji czynności prawnej dotkniętej nieważnością. Należy podkreślić, że celem dyrektywy 93/13/EWG jest zastąpienie formalnej równowagi, jaką umowa ustanawia między prawami i obowiązkami stron umowy, rzeczywistą równowagą pozwalającą na przywrócenie równości między nimi. Zawarcie aneksu do umowy, który nie tylko nie usuwa nieuczciwego warunku umownego, ale również nie usuwa go z mocą wsteczną od samego początku obowiązywania umowy takiej równowagi między stronami nie przywraca. Tym samym uznanie, że zawarcie przez konsumenta aneksu do umowy o kredyt, którego jedynym celem było zapewnienie tzw. „wakacji kredytowych” w związku z nadzwyczajną okolicznością w postaci epidemii, byłoby w sposób jaskrawy sprzeczne z dotychczasowym orzecznictwem TSUE, choćby w takim aneksie (lub we wniosku konsumenta dotyczącego tzw. wakacji kredytowych) zawarto potwierdzenie aktualnej wysokości salda kredytu. W sytuacji nadzwyczajnej jaka występuje obecnie, w której konsument czasowo utracił pracę lub część swoich dochodów i korzysta z możliwości zastosowania tzw. „wakacji kredytowych” nie należy przypisywać mu intencji zrzeczenia się uprawnień wynikających z dyrektywy 93/13/EWG. Należy bowiem zwrócić uwagę, że uzyskanie przez konsumenta stwierdzenia przez sąd, że zawarta umowa (lub nieuczciwy warunek) jest nieważna, jest procesem długotrwałym, w trakcie którego kredytobiorca przeważnie wykonuje umowę, w taki sposób jakby była pozbawiona wadliwości, aby nie narażać się na dotkliwe konsekwencje jakie bank może zastosować w przypadku niewykonywania umowy. Takie podejście jest racjonalne, gdyż przed uzyskaniem wyroku sądu konsument nie może mieć pewności, że jego ocena warunków umowy jest prawidłowa i powinien dążyć do nie pogarszania swojej sytuacji. Z uwagi na powyższe, błędnym jest przypisywanie konsumentom dążącym do czasowego poprawienia swojej sytuacji zamiaru zrzeczenia się ze wszystkich praw przewidzianych w przepisach dotyczących niedozwolonych postanowień umownych.

Niezależnie od powyższego należy wskazać, że analogiczną interpretację przepisów dyrektywy 93/13 przedstawiono w pkt. 4.3.1. opublikowanych przez Komisję Europejską *Wytycznych dotyczących wykładni i stosowania dyrektywy Rady w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich*, gdzie w odniesieniu do aneksów zmieniających lub zastępujących nieuczciwe warunki wskazano, iż *zmiana lub zastąpienie nieuczciwego warunku umownego nie może co do zasady pozbawić konsumenta praw wynikających z niewiążącego charakteru zmienionego/zastąpionego warunku takich jak roszczenia o przywrócenie stanu poprzedniego*.

Podsumowując, w ocenie UOKiK, złożenie wniosku lub zawarcie aneksu przewidującego tzw. wakacje kredytowe, nawet jeśli w jego treści znalazło się potwierdzenie salda kredytu, nie zamyka konsumentowi drogi to kwestionowania przed sądem ważności umowy (lub wiążącego charakteru części jej warunków) wynikającej z zamieszczenia w jej treści niedozwolonych postanowień umownych. Obowiązkiem sądu jest natomiast z urzędu wziąć taką nieważność pierwotnej umowy pod uwagę. Jednocześnie działania przedsiębiorców polegające na sugerowaniu konsumentom, że zawarcie aneksu uniemożliwia późniejsze stwierdzenie nieważności umowy lub niedozwolonego charakteru jej warunków mogą być oceniane w kontekście przepisów ustawy z dnia 23 sierpnia 2007 r. o przeciwdziałaniu nieuczciwym praktykom rynkowym (Dz.U. z 2017 r., poz. 2070).

Nie należy przy tym zapominać, że zgodnie z art. 385² ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r., - Kodeks cywilny (Dz. U. z 2019 r., poz. 1145, ze zm. - dalej: k.c.), oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się według stanu z chwili zawarcia umowy. Stanowisko to znajduje potwierdzenie zarówno w utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego¹³, jak i TSUE¹⁴. Z tego punktu widzenia bez znaczenia dla oceny abuzywności postanowień pierwotnie zawartych w umowie są późniejsze postanowienia aneksów do tychże umów, w szczególności, jeżeli nie odnoszą się one bezpośrednio do kwestionowanych przez konsumenta klauzul.

Odnosząc powyższe do wyjątkowej sytuacji konsumentów, którzy posiadają kredyty waloryzowane do walut obcych, ewentualne zawarcie aneksu przewidującego tzw. „wakacje kredytowe” w żaden sposób nie wpływa na możliwość kwestionowania postanowień dotyczących waloryzacji, powszechnie dziś uznawanych za niedozwolone.

II. Możliwość badania postanowień odnoszących się do salda kredytu/pożyczki zawartych w aneksach dotyczących tzw. „wakacji kredytowych” pod kątem abuzywności

Z napływających do Prezesa Urzędu sygnałów wynika, że niektóre banki warunkują udzielenie tzw. „wakacji kredytowych” od akceptacji aktualnego salda kredytu wyliczonego w sposób jednostronny przez przedsiębiorcę.

Zwrócić należy uwagę, że zgodnie z art. 385¹ § 1 k.c. postanowienia umowy zawieranej z konsumentem niezgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny. W konsekwencji, możliwość uznania postanowienia za niedozwolone zależy zatem od łącznego spełnienia następujących przesłanek:

- 1) postanowienie jest stosowane przez przedsiębiorcę wobec konsumentów,
- 2) postanowienie nie zostało indywidualnie uzgodnione,
- 3) postanowienie nie dotyczy sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron,
- 4) postanowienie kształtuje prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami,
- 5) postanowienie narusza w sposób rażący interesy konsumenta.

W świetle powołanej wyżej regulacji, w ocenie Prezesa Urzędu, brak jest jakichkolwiek przesłanek, które wyłączałyby możliwość dokonywania oceny poszczególnych postanowień aneksów dotyczących tzw. „wakacji kredytowych” pod kątem ich abuzywności. W szczególności, nie sposób zgodzić się ze stanowiskiem, że zawarcie aneksu *per se*

¹³ Zob. uchwała składu 7 sędziów Sądu Najwyższego z dnia 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, Legalis.

¹⁴ Zob. wyrok C-260/18, Dziubak przeciwko Raiffesien Bank International AG oraz „Stanowisko Prezesa Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów w sprawie wyroku Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej z dnia 3 października 2019 r. w sprawie C-260/18 (Dziubak vs Raiffaisen Bank International AG) i jego skutków dla umów zawieranych w obrocie konsumenckim” z dnia 16 grudnia 2019 r., DOZIK-5.025.1.2019.

oznacza indywidualne uzgodnienie zawartych w nim postanowień. Z art. 385¹ § 3 k.c. wynika bowiem domniemanie, że jeżeli przedsiębiorca posługuje się wzorcem umowy, z którego przejmuje postanowienia, te postanowienia nie zostają indywidualnie z konsumentem uzgodnione. Co istotne, zgodnie z § 4 tego artykułu, ciężar dowodu obalenia domniemania w tym zakresie spoczywa na przedsiębiorcy posługującym się konkretnym wzorcem. Analogiczny wniosek wynika z art. 3 ust. 2 zd. 1 i 3 dyrektywy 93/13.

Z posiadanych przez Prezesa Urzędu informacji wynika, że przy odraczaniu terminu płatności rat kredytów instytucje finansowe posługują się wzorcami umów. Zatem postanowienia ewentualnie zawieranych aneksów dotyczących tzw. „wakacji kredytowych” obejmuje domniemanie braku ich indywidualnego uzgodnienia. Nadto, w tych okolicznościach nie ma uzasadnienia stanowisko, że skoro konsument zdecydował się na skorzystanie z możliwości zawarcia tego rodzaju aneksu, to doszło do indywidualnego uzgodnienia jego postanowień. Konsument podejmując decyzję o zawarciu indywidualnego aneksu do umowy w praktyce ma możliwość jedynie zaakceptowania przedstawionej mu przez kredytodawcę treści i to każdorazowo na profesjonalistę ciąży obowiązek wykazania faktów temu przeczących¹⁵.

Wyżej poczynione uwagi ogólne dotyczą również postanowień odnoszących się do salda kredytu zawartych w omawianych aneksach. Nie sposób bowiem twierdzić, że postanowienie określające aktualne saldo zobowiązania konsumenta mogło być indywidualnie z nim uzgadniane w przypadku, gdy znajduje się on w sytuacji kryzysowej, w której od pilnego odroczenia płatności rat kredytu lub pożyczki zależy byt jego samego oraz jego rodziny. Co istotne, zamieszczanie tego rodzaju postanowień w omawianych aneksach może być, w ocenie Prezesa Urzędu, uznane nie tylko za sprzeczne z dobrymi obyczajami, ale również za rażąco naruszające interesy konsumentów.

Naruszeniem dobrych obyczajów jest tworzenie przez przedsiębiorców takich postanowień umownych, które mogą godzić w równowagę kontraktową stron, zaś za rażące naruszenie interesów uznaje się wprowadzenie daleko idącej dysproporcji praw i obowiązków na niekorzyść konsumenta.

W kontekście wyżej przytoczonej definicji dobrych obyczajów, w przypadku analizowanych postanowień aneksów, wątpliwości budzi ich ewentualny negatywny wpływ na dochodzenie przez konsumenta praw przed sądem (np. w sytuacji zamiaru wystąpienia z żądaniem unieważnienia umowy kredytowej, czy też potrącenia przez bank z rachunku bankowego konsumenta poszczególnych rat w nienależytej wysokości). Zdaniem Prezesa Urzędu, kwestionowane postanowienia mogą naruszać dobre obyczaje, gdyż wymuszają na słabszej stronie umowy złożenie oświadczenia nie mającego bezpośredniego związku z celem podpisania aneksu, którym jest odroczenie spłaty kredytu, tj. udzielenie czasowej ulgi w bieżących płatnościach realizowanych przez konsumenta.

Ponadto warto zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 385³ pkt 7 k.c., w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które w szczególności uzależniają zawarcie, treść lub wykonanie umowy od zawarcia innej umowy, niemającej bezpośredniego związku z umową, w której zamieszczono oceniane postanowienie. Tego

---

¹⁵ Por. wyrok Sądu Najwyższego - Izba Cywilna z dnia 7 listopada 2019 r., IV CSK 13/19, Legalis.

rodzaju zależność dostrzec można w omawianym przypadku. Kredytodawcy uzależniają bowiem w praktyce odroczenie płatności rat kredytów od potwierdzenia salda zadłużenia, co nie jest bezpośrednio ani pośrednio związane z faktem udzielenia zgody na odroczenie spłaty kredytu. Ponadto należy również wskazać, że w treści wielu wykonywanych umów kredytowych, od ich zawarcia znajdują się postanowienia dotyczące możliwości odroczenia spłaty rat kredytu. Istotnym przy tym jest, że dla samego odroczenia płatności, postanowienie umowne zawierające oświadczenie potwierdzające kwotę zadłużenia jest całkowicie zbędne, gdyż wykracza poza cel, którym jest jedynie przesunięcie płatności w czasie.

Przy ocenie tego rodzaju postanowień aneksów nie można abstrahować od okoliczności w jakich aneksy te są zawierane. Zgodnie z art. 385² k.c., oceny zgodności postanowienia umowy z dobrymi obyczajami dokonuje się bowiem biorąc pod uwagę jej treść, okoliczności zawarcia oraz uwzględniając umowy pozostające w związku z umową obejmującą postanowienie będące przedmiotem oceny. W tym kontekście wskazać należy ponownie,

że celem proponowanych konsumentom aneksów jest odroczenie płatności rat kredytów w związku trwającym stanem epidemii i wynikającego z tego stanu pogorszenia sytuacji finansowej konsumentów. Dlatego też wszelkie przejawy nadużywania uprzywilejowanej pozycji przedsiębiorcy uznać należy w tych okolicznościach za niedopuszczalne.

Warto przy tym zauważyć, iż klient nie ma możliwości wyrażenia sprzeciwu w zakresie treści analizowanego postanowienia, gdyż jest ono częścią całego wzorca umownego. Nawet więc jeżeli w jego ocenie stan faktyczny w sprawie byłby inny (czyli kwestionuje wysokość salda), to nie może złożyć przeciwnego oświadczenia w tym zakresie.

Z prowadzonej przez Prezesa Urzędu analizy praktyk banków wynika również, że w zależności od przyjętej przez bank procedury udzielania tzw. „wakacji kredytowych”, konsument przed zawarciem aneksu w ogóle może nie zdawać sobie sprawy, że postanowienia dotyczące określenia poziomu ciążącego na nim zadłużenia są zawarte w tym dokumencie. Banki udostępniają bowiem konsumentom możliwość złożenia stosownego wniosku m.in. drogą telefoniczną. W takich sytuacjach pełną treść aneksu konsument otrzymuje już po rozpatrzeniu swojego wniosku. W tym kontekście należy zwrócić uwagę, że zgodnie z art. 385³ pkt 4 k.c., w razie wątpliwości uważa się, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są te, które przewidują postanowienia, z którymi konsument nie miał możliwości zapoznać się przed zawarciem umowy.

Na marginesie należy wskazać, że zgodnie z art. 384 § 1 k.c. ustalony przez jedną ze stron wzorzec umowy, w szczególności ogólne warunki umów, wzór umowy, regulamin, wiąże drugą stronę, jeżeli został jej doręczony przed zawarciem umowy. W tym kontekście budzi wątpliwości, czy konsument w ogóle związany jest wzorcem umowy dotyczącym tzw. „wakacji kredytowych”, w sytuacji jego doręczania dopiero po wiążącym rozpatrzeniu przez bank złożonego przez konsumenta wniosku.

Omawiane działania instytucji kredytowych mogą jednocześnie godzić i to w sposób rażąco w interesy konsumentów. Przy ocenie przesłanki rażącego naruszenia interesów konsumentów należy każdorazowo uwzględniać hipotetyczną sytuację prawną konsumenta, który zawiera umowę z wyłączeniem kwestionowanego postanowienia. Odnosząc to do omawianej praktyki banków, polegającej na jednostronnym określaniu we wzorcach

umownych dotyczących tzw. „wakacji kredytowych” postanowień wskazujących aktualne saldo zobowiązań, nie może budzić wątpliwości, że praktyka ta może mieć istotny negatywny wpływ na sytuację prawną kredytobiorców. Kwestionowane postanowienia mogą potencjalnie wpływać negatywnie nie tylko na możliwość dochodzenia roszczeń konsumentów w przyszłości (np. w przypadku potraktowania przez sąd tego rodzaju postanowienia kredytu jako uznania długu), ale również w ostatecznym rachunku mogą powodować wzrost kwoty ciężącego na konsumentach zobowiązania. Zwrócić należy uwagę, że to kredytodawcy samodzielnie określają kwotę należnego im świadczenia konsumenta, przy czym konsument znajdujący się w trudnej sytuacji zmuszony jest do jego akceptacji i to bez możliwości weryfikacji, czy to na drodze sądowej, czy chociażby w drodze postępowania reklamacyjnego, często (jak to zostało wyżej wskazane) nie znając nawet treści postanowienia, do akceptacji którego jest zobowiązany.

III. Skutek zawarcia postanowień odnoszących się do salda kredytu/pożyczki zamieszczonych w aneksach dotyczących tzw. „wakacji kredytowych”

Z sygnałów napływających do Prezesa Urzędu wynika, że niektóre banki zamierzają traktować fakt zawarcia aneksu dotyczącego tzw. „wakacji kredytowych” udzielonych w związku z panującą epidemią jako uznanie długu, co może w praktyce prowadzić m.in. do uznania przez konsumenta wierzytelności w określonej przez bank wysokości i to niezależnie od tego, czy dane zobowiązanie ma charakter sporny (jak w przypadku kredytów waloryzowanych do walut obcych). Tego rodzaju podejście w ocenie Prezesa Urzędu uznać należy za niedopuszczalne. Podkreślić raz jeszcze należy, że celem udzielanych przez banki „wakacji kredytowych” jest wyłącznie odroczenie płatności świadczenia w określonej porozumieniem stron wysokości. Do owego odroczenia dochodzi przy tym w sytuacji ekstraordynaryjnej, tj. szerzącej się epidemii. W konsekwencji, za bezwzględnie sprzeczne z dobrymi obyczajami należy uznać próby wykorzystania obecnej sytuacji dla jednostronnego narzucenia konsumentom potencjalnie niekorzystnych dla nich rozwiązań.

W ocenie Prezesa Urzędu, również z samego faktu zawarcia aneksu dotyczącego tzw. „wakacji kredytowych” nie sposób wywodzić uznania niewłaściwego długu przez konsumenta, tj. wywodzić, z samej czynności zawarcia przedmiotowego aneksu, bez względu na zakres jego regulacji, faktu uznania przez konsumenta zadłużenia w wysokości określonej przez kredytodawcę.

Trafny wydaje się być pogląd, że kwalifikowanie zachowania dłużnika jako niewłaściwego uznania roszczenia musi następować powściągliwie, a przy tym tylko wówczas, gdy nie budzi ono, w świetle ustaleń faktycznych konkretnej sprawy, wątpliwości. Wykluczone jest,

co oczywiste, stosowanie w tym zakresie, jakiegokolwiek automatyzmu¹⁶. Odnosząc to do omawianych aneksów dotyczących tzw. „wakacji kredytowych” stwierdzić należy, że konsumenci je zawierający zamierzają jedynie odroczyć spłatę zobowiązań w związku z panującą pandemią koronawirusa. Wnosząc o „wakacje kredytowe” nie zamierzają w szerszym zakresie modyfikować zawieranych umów. W konsekwencji nie sposób

---

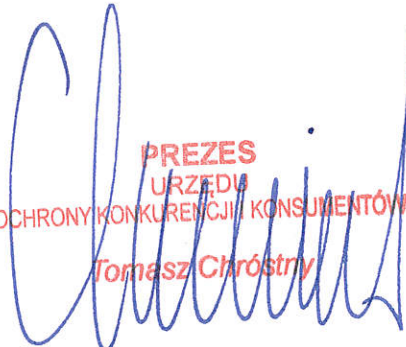
¹⁶ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie - I Wydział Cywilny, z dnia 24 września 2018 r., I ACa 1453/17, Legalis.

w żadnym razie przyjąć, że ich zamiarem jest uznanie długu w jakimkolwiek zakresie oraz w jakiegokolwiek formie, w tym w formie uznania niewłaściwego.

Niezależnie od powyższego podkreślić raz jeszcze należy, że omawiane postanowienia dotyczące salda kredytu zamieszczone we wzorcach umownych stosowanych przy udzielaniu „wakacji kredytowych” uznać należy za abuzywne. Co istotne, przepisy o niedozwolonych postanowieniach umownych, a zwłaszcza art. 385¹ § 1 k.c., nie pozostawia wątpliwości, że postanowienia dotknięte abuzywnością „nie wiążą konsumenta”. Zwrócić jednocześnie należy uwagę, że orzeczenie sądu, który stwierdza niedozwolony charakter postanowienia umownego, ma charakter deklaracyjny zarówno wówczas, gdy sąd orzeka w ramach kontroli incydentalnej, jak i wtedy, gdy dokonuje kontroli abstrakcyjnej¹⁷. W konsekwencji uznać należy, że orzeczenie o uznaniu postanowienia wzorca umowy za niedozwolone jest bezskuteczne *ex tunc*¹⁸ (niedozwolone postanowienia umowne są bezskuteczne w stosunku do konsumentów od początku zawarcia umowy).

Wobec powyższego, kwestionowane postanowienia aneksów dotyczących tzw. „wakacji kredytowych” jako bezskuteczne, nie mogą również stanowić podstawy dla stwierdzenia uznania przez konsumenta ciężącego na nim zadłużenia (postanowienia te nie stanowią uznania długu rozumianego jako uznanie właściwe będącego umową jednostronnie zobowiązującą, zawartą pomiędzy dłużnikiem a wierzycielem, w której dłużnik potwierdza istnienie swojego zobowiązania).

PREZES
URZĘDU
OCHRONY KONKURENCJI I KONSUMENTÓW
Tomasz Chróstrny

---

¹⁷ Zob. m.in. A. Olejniczak, Komentarz do art. 385¹ Kodeksu cywilnego [w:] A. Kidyba (red.), Kodeks cywilny. Komentarz. Tom III. Zobowiązania - część ogólna, Warszawa 2014 r.; M. Namysłowska, T. Skoczny, Ekspertyza naukowa: Możliwość i sposoby eliminacji z obrotu prawnego postanowień umownych uznanych przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za abuzywne, Warszawa 2015 r., s. 16.

¹⁸ M. Namysłowska, T. Skoczny, Ekspertyza naukowa: Możliwość i sposoby eliminacji z obrotu prawnego postanowień umownych uznanych przez Sąd Ochrony Konkurencji i Konsumentów za abuzywne, Warszawa 2015, s. 16; M. Bednarek, Wzorce umów [w:] Z. Radwański (red.), System prawa prywatnego. Prawo zobowiązań - część ogólna. Tom 5, Warszawa 2006, s. 666.

